

دانش و پژوهش در علوم تربیتی
دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان (اصفهان)
شماره هفتم و هشتم - پاییز و زمستان ۱۳۸۴
صص ۷۷ - ۹۰

وضعیت موجود روشهای نظارت و راهنمایی آموزشی از نظر دبیران دبیرستانهای شهر اصفهان و مقایسه آن با وضعیت مطلوب

عباس عبدلی^۱ - یدالله جوادی^۲ - محمد قزلایاغ^۳

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی نظرات دبیران در مورد وضعیت موجود روشهای نظارت و راهنمایی آموزشی در دبیرستانهای دخترانه و پسرانه شهر اصفهان و مقایسه آن با روشهای مطلوب انجام گرفته است. روش پژوهش توصیفی - پیمایشی بوده است. جامعه آماری کلیه دبیران دبیرستانهای (دخترانه و پسرانه) شهر اصفهان می باشد که با شیوه نمونه گیری طبقه ای و تصادفی ساده ۳۷۱ نفر به عنوان حجم نمونه انتخاب شده اند. به منظور گردآوری اطلاعات از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شده که حاوی ۳۰ سؤال است. روایی این پرسشنامه ۹۰ درصد و پایایی آن ۸۸ درصد به دست آمده است. تجزیه و تحلیل داده ها با استفاده از آمار توصیفی (فراوانی، درصد، میانگین، انحراف معیار) و آمار استنباطی (آزمونهای یک

۱- کارشناس ارشد مدیریت آموزشی

۲- استادیار دانشگاه شهید باهنر کرمان

۳- استادیار دانشگاه شهید باهنر کرمان

نمونه‌ای و دو نمونه‌ای کولموگوروف - اسمیرنوف، من ویتنی، مک‌نمار، علامت، t استودنت، جدولهای توافقی و آزمون خی دو) انجام شده است. نتایج به دست آمده از پژوهش نشان دهنده تفاوت معنادار بین وضعیت موجود روشهای نظارت و راهنمایی آموزشی با وضعیت مطلوب است. از نتایج دیگر اینکه میانگین وضعیت موجود روشهای مستقیم و غیرمستقیم نظارت و راهنمایی آموزشی در دبیرستانهای دخترانه نسبت به دبیرستانهای پسرانه بالاتر است و اینکه میانگین روشهای غیرمستقیم نظارت و راهنمایی آموزشی در دبیرستانهای دخترانه و پسرانه بالاتر از میانگین روشهای مستقیم نظارت و راهنمایی آموزشی است.

کلید واژه‌ها: نظارت و راهنمایی، دبیران، روشهای مستقیم و غیرمستقیم.

مقدمه

نیاز به نظارت و راهنمایی آموزشی در همه زمینه‌های مربوط به تدریس و یادگیری اجتناب ناپذیر است. این نیاز به ویژه زمانی که آموزش و پرورش دستخوش تغییرات و تحولات بنیادی می‌گردد بیش از هر زمان دیگر احساس می‌شود، زیرا نظارت، راهنمایی و ارزشیابی همواره در اجرای مؤثر و موفق برنامه‌های آموزشی نقش اساسی داشته و دارد (نیکنامی، ۱۳۷۷، ص ۱).

یکی از علل تحول و ورود نظارت و راهنمایی آموزشی به صحنه آموزش و پرورش در تمامی نظامهای آموزشی، نارسایی در تربیت معلم و فرایندهای مربوط به آن بوده است. کشور ما نیز از این مسئله مستثنا نیست. با نظری اجمالی به برنامه‌های مراکز تربیت معلم در ایران می‌توان دریافت که فارغ‌التحصیلان این مراکز در جریان تحصیل از نظر کمی و کیفی در مسیر مناسبی قرار نمی‌گیرند که برای مدتی آنان را از یاری، نظارت و راهنمایی بی‌نیاز کند. این مسئله تا حدی ممکن است به کمک ناظران و راهنمایان کارآموده برطرف شود. گفتنی است که همه معلمان خواه آموزش دیده و مجرب، خواه غیرمجرب نیاز به نظارت و راهنمایی دارند، زیرا هر یک می‌توانند نیاز خاص خود را داشته باشند (فرزانگان، ۱۳۷۱، ص ۴۳).

در نظامهای آموزشی بیشتر کشورها هدف از قرار دادن نقش نظارت و راهنمایی

آموزشی، به طور رسمی حل و فصل مسائل و مشکلات آموزشی معلمان، اصلاح فرایند تدریس و یادگیری و ارتقای کیفیت عملکرد معلمان و در نتیجه دانش آموزان است. طرح اندیشه‌ها، نظریه‌ها و روشهای جدید از طرف صاحب نظران و متخصصان تعلیم و تربیت با هدف ارتقای کیفیت عملکرد معلمان، کاهش افت آموزشی، جلوگیری از اتلاف وقت و از دست دادن فرصتها و ارتقا و حفظ نتایج مطلوب آموزشی، ضرورت نظارت و راهنمایی آموزشی را برای مسؤولان و مدیران آموزش و پرورش بیش از پیش آشکار ساخته است (نیکنمایی، ۱۳۷۷، ص ۱).

نظارت و راهنمایی آموزشی یکی از حلقه‌های مفقود نظام آموزشی است و لزوم آن در هر زمان و در هر رده آموزشی احساس می‌شود و به منزله یک فرایند دایماً باید در آموزشگاه نقشی ایفا کند تا کارگزاران مدرسه از امکانات موجود به نحو مطلوب استفاده کنند و بهبود کیفیت را در یادگیری و تدریس سرلوحه کار خود قرار دهند (سلطانی، ۱۳۷۸، ص ۵۵).

کادوشین^۱ در تعریف نظارت و راهنمایی می‌گوید: نظارت و راهنمایی آموزشی طبق مفاهیم سنتی، انتقال دانش و مهارتها در عمل از فرد کارآموده به فرد کارآموز و از فرد مجرب به فرد بی تجربه است (نیکنمایی، ۱۳۷۷، ص ۱۰). خوشبختانه سالهاست که روشهای سنتی نظارت و راهنمایی آموزشی که یادآور بازرسی و اقتدارگرایی بود در بسیاری از کشورها کنار گذاشته شده است و روشها و الگوهای مؤثری برای نظارت بر کیفیت کار معلمان به منظور بهبود کیفیت آموزش و پرورش به کار گرفته شده است.

سرجیوانی و استارات نظارت و راهنمایی را «حمایت کردن، پرورش دادن و استحکام بخشیدن به اهداف و آرمانهایی که در آموزش احاطه شده‌اند»، تعریف می‌کنند و از نظر آنان نظارت و راهنمایی به عنوان یک عمل و فعالیت حرفه‌ای رابطه نزدیکی با دانش معلم و مسؤولیت اخلاقی شغل او دارد (سرجیوانی، استارات، ۱۹۹۳، ص ۵۳).

همچنین نورین گارمن در مورد مفهوم نظارت و راهنمایی چنین می‌گوید: «نظارت و راهنمایی آموزشی برای توصیف یک تمرین در موقعیت آموزشی با هدف پیشرفت تدریس و یادگیری مورد استفاده قرار می‌گیرد» (گارمن، ۲۰۰۲، ص ۱۹). نظارت و

راهنمایی آموزشی در طول زمان تعاریف مختلفی داشته است، اما آنچه مشخص و واضح است این است که محور اصلی همه این تعاریف بر اصلاح فرایند آموزشی و یادگیری استوار است.

با توجه به نقش و اهمیت نظارت و راهنمایی آموزشی در سازمان آموزش و پرورش، این پژوهش به بررسی وضعیت موجود روشهای نظارت و راهنمایی آموزشی از نظر دبیران دبیرستانهای شهر اصفهان و مقایسه آن با وضعیت مطلوب، می‌پردازد. امید است با ارائه این پژوهش و پژوهش‌های دیگر در ارتباط با این موضوع دانشجویان، ناظران و راهنمایان آموزشی و همه کسانی که نقش نظارت و راهنمایی آموزشی را در سازمان آموزش و پرورش بر عهده دارند، بتوانند نگرش جدیدی نسبت به اهمیت نظارت و راهنمایی آموزشی در آموزش و پرورش و همچنین رهنمودها، راهبردها و کاربردهای آن در مدارس پیدا کنند و بدین وسیله بر فرایند و نتایج آموزش و پرورش دانش‌آموزان تأثیر بگذارند.

پیشینه پژوهش

وایلز^۱ (۱۹۶۷) در پژوهشی که بر روی ۲۵۰۰ معلم انجام داد، متوجه شد که تعداد بسیار اندکی از معلمان (۱/۵ درصد) ناظر خود را به‌عنوان منبعی از نظرات جدید تصور می‌کنند و بیشتر معلمان از اینکه بر آنان نظارت کنند چندان رضایتی ندارند و همواره به‌صورت تدافعی به نظارت واکنش نشان می‌دهند و آن را مفید تلقی نمی‌کنند.

کوگان^۲ چندین بررسی درباره نظارت بر معلم انجام داده است، او براساس این بررسی‌ها نتیجه می‌گیرد که نظارت تقریباً به طرز غیرقابل اجتنابی به‌عنوان یک خطر و تهدید جدی برای معلمان جلوه می‌کند و به اعتماد او لطمه می‌زند (کیست، ترجمه بهرنگی، ۱۳۷۸، ص ۲۸).

پازاک^۳ (۱۹۹۷) نیز در پژوهشی می‌خواست ابعاد نظارت و راهنمایی حرفه‌ای مرتبط با رفتار یک نظارت مؤثر را بیابد. وی بررسی‌های خود را بر روی ۱۰۷۵ ناظر انجام داد و سرانجام ۱۲ بعد از رفتار ناظران را با اهمیت تلقی کرد که عبارت‌اند از:

ارتباطات، توسعه کارکنان، برنامه درسی، طرح ریزی و تغییر، کنترل و سازماندهی، مشاهده و تبادل نظر، برنامه آموزشی، حل مسأله و تصمیم گیری، خدمات به معلمان، رشد فردی، روابط با جامعه محلی و ارزشیابی پژوهش ها و برنامه (وایلز، باندی. ترجمه بهرنگی، ۱۳۷۹، ص ۳۲).

بلوم برگ و آمیدون^۱ (۱۹۷۴) پژوهش دیگری را در ارتباط با نگرشهای مربوط به نظارت معلم انجام دادند. این دو پژوهشگر نحوه درک معلمان از رفتار مستقیم و غیرمستقیم ناظران را مورد بررسی قرار دادند و نتیجه گرفتند که ناظرانی که به طور غیرمستقیم رفتار می کنند از نظر معلمان در رتبه بندی سودمندی جلسات تبادل نظر، رتبه بالایی دارند و معلمان نظر خوبی نسبت به الگوهای نظارتی غیرمستقیم دارند.

شین^۲ (۱۹۷۶) پژوهش دیگری را در ارتباط با نظارت و راهنمایی انجام داده است. او در پژوهش خود به این نتیجه رسید که معلمان معتقد به رفتارهای غیرمستقیم نظارت و راهنمایی هستند و اینکه نوع رفتار نظارتی مورد نظر معلمان حتی در بین فرهنگهای مختلف یکسان است.

مارتین^۳ (۱۹۷۵) پژوهش دیگری را با موضوع نظر معلمان درباره الگوی نظارتی معلم محور انجام داده و به این نتیجه دست یافت که معلمان مایل اند که نظارت و ارزشیابی را به عنوان اساسی برای تصمیمات درباره ارتقا و استخدام رسمی بپذیرند (کیت، ترجمه بهرنگی، ۱۳۷۸، ص ۴۶).

سبحانی فر (۱۳۷۷) در پژوهشی با عنوان «بررسی تأثیر عملکرد نظارت و راهنمایی آموزشی مدیران بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دبیرستانهای روزانه شهرستان شیراز» نتیجه گرفت که بین عملکرد و نظارت و راهنمایی آموزشی مدیران و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان رابطه معناداری وجود ندارد.

علیپور (۱۳۷۶) در پژوهشی با عنوان بررسی رابطه اثربخش مدیران با شیوه های نظارت و کنترل آنان از دیدگاه معلمان ابتدایی و راهنمایی شهرستان لامرد» به این نتیجه دست یافت که بین اثربخشی مدیران با شیوه های بررسی آنان رابطه معناداری وجود دارد و شیوه های کنترل اثربخشی مدیران مدارس ابتدایی و راهنمایی تفاوت معناداری دارند.

عباسی (۱۳۷۵) در مطالعه‌ای با عنوان مقایسه وضعیت موجود و وضعیت مطلوب نقش نظارت و راهنمایی مدیران در مدارس ابتدایی شهرستان کازرون از دیدگاه معلمان» به این نتیجه دست یافت که بین وضعیت موجود و وضعیت مطلوب نقش نظارت و راهنمایی تفاوت معناداری وجود دارد و نیز بین نظارت مردان و زنان نسبت به وضع موجود تفاوت معناداری وجود دارد، ولی بین نظارت مردان و زنان نسبت به وضع مطلوب تفاوت معناداری وجود ندارد.

شعبانی‌نژاد (۱۳۷۴) در پژوهشی با عنوان «بررسی عوامل مؤثر بر میزان اعمال وظایف نظارت و راهنمایی آموزشی مدیران مدارس ابتدایی منطقه قزوین» به این نتیجه رسید که مدیرانی که سابقه مدیریتی بیشتری دارند و مدیرانی که آموزشهای ضمن خدمت بیشتری را طی کرده‌اند، وظایف نظارت و راهنمایی را بیشتر اعمال می‌کنند.

ایزدی (۱۳۷۵) در پژوهشی با عنوان «مقایسه وظایف نظارت و راهنمایی مدیران دارای مدرک مدیریت آموزشی با سایر مدیران از نظر دبیران مدارس راهنمایی شهر اصفهان» به این نتیجه رسید که بین عملکرد مدیران دارای مدرک مدیریت آموزشی با مدیرانی که مدرک مدیریت آموزشی ندارند تفاوت معناداری وجود دارد؛ و اینکه مدیران زن با سابقه بدون مدرک مدیریت آموزشی و مدیران مرد با سابقه دارای مدرک مدیریت آموزشی دارای عملکرد بالایی در انجام وظایف نظارت و راهنمایی نسبت به سایر مدیران بوده‌اند.

اهداف پژوهش

اهداف کلی این پژوهش بررسی نظرات دبیران در مورد وضعیت موجود^۱ روشهای نظارت و راهنمایی آموزشی و همچنین مقایسه وضعیت موجود با وضعیت مطلوب^۲ روشهای نظارت و راهنمایی آموزشی است.

۱- وضعیت موجود: منظور میزان اعمال روشهای نظارت و راهنمایی آموزشی توسط ناظران و راهنمایان آموزشی در حال حاضر از دیدگاه معلمان است.

۲- وضعیت مطلوب: منظور همان وضعیت ایده‌آل و مطلوب برای روشهای نظارت و راهنمایی آموزشی است که در نظریه‌ها و الگوهای مختلف نظارت و راهنمایی آموزشی آمده است و به کارگیری آن در مدارس باعث بالا رفتن کیفیت فرایند تدریس و یادگیری که هدف عمده نظارت و راهنمایی آموزشی است می‌شود.

هدف جزئی پژوهش مشخص نمودن وضعیت موجود روشهای مستقیم^۱ و غیرمستقیم^۲ نظارت و راهنمایی آموزشی در دبیرستانهای دخترانه و پسرانه شهر اصفهان و مقایسه آن با وضعیت مطلوب است.

فرضیه‌های پژوهش

- از نظر دبیران بین وضعیت موجود و وضعیت مطلوب روشهای نظارت و راهنمایی آموزشی در دبیرستانهای دخترانه و پسرانه شهر اصفهان تفاوت معناداری وجود دارد.
- از نظر دبیران بین وضعیت موجود و وضعیت مطلوب روشهای مستقیم نظارت و راهنمایی آموزشی در دبیرستانهای پسرانه شهر اصفهان تفاوت معناداری وجود دارد.
 - از نظر دبیران بین وضعیت موجود و وضعیت مطلوب روشهای مستقیم نظارت و راهنمایی آموزشی در دبیرستانهای دخترانه شهر اصفهان تفاوت معناداری وجود دارد.
 - از نظر دبیران بین وضعیت موجود و وضعیت مطلوب روشهای غیرمستقیم نظارت و راهنمایی آموزشی در دبیرستانهای پسرانه شهر اصفهان تفاوت معناداری وجود دارد.
 - از نظر دبیران بین وضعیت موجود و وضعیت مطلوب روشهای غیرمستقیم نظارت و راهنمایی آموزشی در دبیرستانهای دخترانه شهر اصفهان تفاوت معناداری وجود دارد.

روش پژوهش

با توجه به ماهیت پژوهش که نظرسنجی از دبیران دبیرستانهای شهر اصفهان در مورد وضعیت موجود روشهای نظارت و راهنمایی آموزشی به وسیله پرسشنامه است، در این پژوهش از روش توصیفی - پیمایشی استفاده شده است.

جامعه آماری

جامعه آماری پژوهش کلیه دبیران دبیرستانهای دخترانه و پسرانه شهر اصفهان است که تعداد آنها ۴۲۳۷ نفر (۲۳۳۰ مرد و ۱۹۰۷ زن) است.

۱- روشهای مستقیم: منظور روشهایی است که به‌طور مستقیم و بدون واسطه، با معلم و کلاس درس در ارتباطند و به‌طور مستقیم در بهبود فرایند تدریس و یادگیری مؤثر هستند.

۲- روشهای غیرمستقیم: روشهای رایج و توسعه یافته کمکهای غیرمستقیم از قبیل آموزش ضمن خدمت معلمان در مدارس، تربیت معلم و دانشگاههاست.

روش نمونه‌گیری

در این پژوهش از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای و تصادفی ساده استفاده شده است با توجه به اینکه ۵۵ درصد از دبیران مرد و ۴۵ درصد زن هستند از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای استفاده شد تا از هر دو گروه زن و مرد به یک نسبت در تحقیق شرکت داشته باشند. حجم نمونه با توجه به فرمول زیر محاسبه شده است.^۱

همان‌طور که مشاهده می‌شود نمونه آماری ۳۵۳ نفر است. در این مرحله از بین کلیه دبیران مرد ۱۹۴ نفر و از بین دبیران زن ۱۵۹ نفر به‌طور تصادفی ساده انتخاب شدند، سپس پرسشنامه‌ها بین آنها توزیع شد و در پایان ۱۷۹ پرسشنامه از مدارس پسرانه و ۱۴۶ پرسشنامه از مدارس دخترانه (۳۲۵ پرسشنامه) جمع‌آوری شد.

ابزار جمع‌آوری اطلاعات

در این پژوهش برای جمع‌آوری اطلاعات از پرسشنامه استفاده شد. پرسشنامه دارای ۳۰ سؤال است که ۱۱ سؤال آن روشهای مستقیم نظارت و راهنمایی و ۱۹ سؤال آن روشهای غیرمستقیم نظارت و راهنمایی را مورد آزمون قرار می‌دهد.

این پرسشنامه براساس طیف پنج درجه‌ای لیکرت طرح‌ریزی شده است، روایی آن ۹۰ درصد و پایایی آن ۸۸ درصد به‌دست آمده است. دبیران دبیرستانهای شهر اصفهان با پاسخ به این پرسشنامه وضعیت موجود روشهای نظارت و راهنمایی را مشخص کرده‌اند.

پس از این مرحله پژوهشگر وضعیت مطلوب را که با توجه به الگوها و مدل‌های نظارتی برای همه پرسشها در نظر گرفته، با وضعیت موجود مقایسه کرده است. گفتنی است که سؤالات طوری طراحی شده‌اند که گزینه «همیشه» با امتیاز ۵ به‌عنوان وضعیت مطلوب در نظر گرفته شده است.

$$1-n = (z_1 - \alpha/2)^2 Pq / d^2 / (1 + 1/N(((z_1 - \alpha/2)^2 Pq / d^2) - 1)) =$$

$$n = (1/96)^2 (0/50)(0/50) / 0/05^2 / (1 + 1/4237(((1/96)^2 (0/50)(0/50) / (0/05)^2) - 1)) = 353$$

روشهای آماری

بعد از جمع آوری داده‌ها از نرم افزار SPSS برای محاسبات استفاده شد. در سطح آمار توصیفی از شاخص‌های فراوانی، درصد، میانگین، انحراف معیار و در سطح آمار استنباطی متناسب با سطح سنجش داده‌ها از آزمون یک نمونه‌ای و دو نمونه‌ای کولموگوروف - اسمیرنوف، من ویتنی، مک نمار، علامت، t استودنت و جدولهای توافقی و آزمون خی دو استفاده شده است. در اینجا خلاصه‌ای از نتایج پژوهش با توجه به آزمون t استودنت ارائه شده است.

جدول ۱- مقایسه وضعیت موجود و مطلوب روشهای نظارت و راهنمایی در مدارس پسرانه

انحراف معیار	میانگین	درجه آزادی	t	وضعیت موجود روشهای مستقیم
۰/۵۷	۱/۵۱	۱۷۸	-۶۹/۶۷۶	وضعیت موجود روشهای مستقیم
۰/۷۲	۲/۹۳	۱۷۸	-۲۹/۲۵۷	وضعیت موجود روشهای غیرمستقیم
۰/۶۳۶	۲/۳۴۶	۱۷۸	-۴۵/۲۹۷	وضعیت موجود روشهای مستقیم و غیرمستقیم

مقدار مورد آزمون = ۴/۵ سطح معناداری ۰/۰۰۰

فرض صفر: میانگین نمره وضعیت موجود روشهای نظارت و راهنمایی آموزشی در مدارس پسرانه برابر ۴/۵ است.

فرض مقابل: میانگین نمره وضعیت موجود روشهای نظارت و راهنمایی آموزشی در مدارس پسرانه برابر ۴/۵ نیست.

با توجه به اینکه در همه آزمونها سطح معناداری $\alpha \leq 0/05$ به دست آمده، بنابراین فرض صفر در سطح معناداری ۰/۰۵ کاملاً رد می‌شود. یعنی میانگین هیچ کدام از این متغیرها برابر ۴/۵ نیست. همان‌گونه که مشاهده می‌شود، میانگین روشهای مستقیم، غیرمستقیم و مستقیم و غیرمستقیم به ترتیب ۱/۵۱، ۲/۹۳ و ۲/۳۴۶ است که همه از ۴/۵ بسیار پایین تر هستند.

جدول ۲- مقایسه وضعیت موجود و مطلوب روشهای نظارت و راهنمایی در مدارس دخترانه

انحراف معیار	میانگین	درجه آزادی	t	وضعیت موجود روشهای مستقیم
۰/۶۶	۱/۷۴	۱۴۵	-۵۰/۱۵۹	وضعیت موجود روشهای مستقیم
۰/۵۷	۳/۲۳	۱۴۵	-۲۶/۸۸۴	وضعیت موجود روشهای غیرمستقیم
۰/۵۶۸	۲/۶۳۷	۱۴۵	-۳۹/۶۴۰	وضعیت موجود روشهای مستقیم و غیرمستقیم

مقدار مورد آزمون = $۴/۵$ سطح معناداری $۰/۰۰۰$

فرض صفر: میانگین نمره وضعیت موجود روشهای نظارت و راهنمایی آموزشی در مدارس دخترانه برابر $۴/۵$ است.

فرض مقابل: میانگین نمره وضعیت موجود روشهای نظارت و راهنمایی آموزشی در مدارس دخترانه برابر $۴/۵$ نیست.

با توجه به اینکه در همه آزمونها سطح معناداری $۰/۰۵ \leq \alpha$ به دست آمده بنابراین فرض صفر در سطح معناداری $۰/۰۵$ کاملاً رد می شود. یعنی میانگین هیچ کدام از متغیرها برابر $۴/۵$ نیست. همان گونه که مشاهده می شود میانگین روشهای مستقیم، غیرمستقیم و مستقیم و غیرمستقیم به ترتیب $۱/۷۴$ ، $۳/۲۳$ و $۲/۶۳۷$ است، که همه از $۴/۵$ بسیار پایین تر هستند.

جدول ۳- مقایسه وضعیت موجود و مطلوب روشهای نظارت و راهنمایی در دبیرستانهای دخترانه و پسرانه

انحراف معیار	میانگین	درجه آزادی	t	وضعیت موجود روشهای مستقیم
۰/۶۳	۱/۶۱	۳۲۴	-۸۳/۱۰۱	وضعیت موجود روشهای مستقیم
۰/۶۷	۳/۰۶	۳۲۴	-۳۸/۵۳۰	وضعیت موجود روشهای غیرمستقیم
۰/۶۲۳	۲/۴۷۷	۳۲۴	-۵۸/۵۸۳	وضعیت موجود روشهای مستقیم و غیرمستقیم

مقدار مورد آزمون = $۴/۵$ سطح معناداری $۰/۰۰۰$

وضعیت موجود روشهای نظارت و راهنمایی آموزشی ... / ۸۷

فرض صفر: میانگین نمره وضعیت موجود روشهای نظارت و راهنمایی آموزشی در حالت کل برابر $4/5$ است.

فرض مقابل: میانگین نمره وضعیت موجود روشهای نظارت و راهنمایی آموزشی در حالت کل برابر $4/5$ نیست.

با توجه به اینکه در همه آزمونها سطح معناداری $0/05 \leq \alpha$ به دست آمده، بنابراین فرض صفر در سطح معناداری $0/05$ کاملاً رد می شود. یعنی میانگین هیچ کدام از این متغیرها برابر $4/5$ نیست. همان گونه که مشاهده می شود، میانگین روشهای مستقیم، غیرمستقیم و مستقیم و غیرمستقیم به ترتیب $1/61$ ، $3/06$ و $2/477$ است که همه از $4/5$ بسیار پایین تر هستند.

بحث و نتیجه گیری

با توجه به اینکه همه فرضیه های پژوهش مورد تأیید قرار گرفتند به این نتیجه می رسیم که بین وضعیت موجود روشهای نظارت و راهنمایی آموزشی و وضعیت مطلوب در دبیرستانهای دخترانه و پسرانه شهر اصفهان فاصله زیادی وجود دارد.

این نتیجه با نتیجه پژوهش عباسی (۱۳۷۵) همسو می باشد. فاصله زیاد بین وضع موجود و وضع مطلوب روشها و نقش های نظارت و راهنمایی در کشور ما را می توان ناشی از این امر دانست که هنوز معنی و مفهوم واقعی نظارت و راهنمایی و همچنین ضرورت و اهمیت این فرایند در آموزش و پرورش به وضوح مشخص نشده است.

از جمله نتایج دیگر این پژوهش این است که بین وضعیت موجود روشهای نظارت و راهنمایی در دبیرستانهای دخترانه و وضعیت موجود روشهای نظارت و راهنمایی در دبیرستانهای پسرانه تفاوت وجود دارد. یعنی میزان اعمال روشهای نظارت و راهنمایی در حال حاضر در دبیرستانهای دخترانه و پسرانه متفاوت است. این نتیجه با نتایج پژوهش علیپور (۱۳۷۶) و عباسی (۱۳۷۵) همسو می باشد.

از نتایج دیگر این پژوهش این است که وضعیت موجود روشهای غیرمستقیم نظارت و راهنمایی هم در مدارس دخترانه و هم در مدارس پسرانه از وضعیت موجود روشهای مستقیم نظارت و راهنمایی بهتر گزارش شده و میانگین بالاتری داشته است.

این نتیجه با نتایج تحقیق بلوم برگ و آمیدون (۱۹۷۴) و همچنین با نتایج تحقیقات شین (۱۹۷۶) همسو می‌باشد.

با وجود اینکه این پژوهش ۳۵ سال پس از پژوهش شین و در فرهنگی دیگر انجام گرفته، اما به این نتیجه که معلمان روشهای غیرمستقیم نظارت و راهنمایی آموزشی را بهتر از روشهای مستقیم پذیرا می‌شوند دست یافته است.

از نتایج دیگر این پژوهش این است که وضعیت موجود روشهای مستقیم و غیرمستقیم نظارت و راهنمایی آموزشی در مدارس دخترانه بالاتر از وضعیت موجود روشهای مستقیم و غیرمستقیم نظارت و راهنمایی در مدارس پسرانه است. این نتیجه با نتیجه تحقیق ایزدی (۱۳۷۵) همسویی دارد.

نتیجه دیگری که از این پژوهش حاصل شد این است که آموزشهای ضمن خدمت و تکمیل فرم ارزیابی در پایان سال تحصیلی از مواردی هستند که در دبیرستانهای شهر اصفهان از سوی دبیران پذیرفته شده‌اند و در وضعیت مطلوبی نیز اجرا می‌شوند این نتیجه با نتایج پژوهشهای مارتین (۱۹۷۵) همسویی دارد.

همانگونه که اشاره شد، یکی از نتایج مهم این پژوهش بالا بودن میانگین وضعیت موجود روشهای غیرنظارت و راهنمایی است. از دلایل مهم این امر این نکته است که روشهای غیرمستقیم نظارت و راهنمایی آموزشی نسبت به میانگین وضعیت موجود روشهای مستقیم نظارت و راهنمایی بهتر از روشهای مستقیم ارائه می‌شوند و از سوی دبیران نیز بهتر پذیرفته می‌شوند. در روشهای مستقیم نظارت و راهنمایی چون ناظر به‌طور مستقیم و بدون واسطه با معلم و کلاس درس در ارتباط است بر این اساس معلمان حضور ناظر را در کلاس درس یا روشهای مستقیم دیگر را نوعی دخالت در کار خود می‌دانند و به همین دلیل از پذیرش چنین روشهایی خودداری می‌کنند، این نتیجه با نتایج تحقیقات وایلز (۱۹۶۷) همخوانی دارد.

پیشنهادها

- لازم است در نظام آموزش و پرورش بر اهمیت نظارت و راهنمایی آموزشی به‌عنوان وسیله‌ای به‌منظور بهبود آموزش و یادگیری توجه و تأکید بیشتری بشود.

- نظام آموزش و پرورش باید این طرز تفکر که نظارت را به معنای بازرسی و اقتدارگرایی می‌داند از بین ببرد و به جای آن بر همکاری معلم و ناظر تأکید کند.

- پیشنهاد می‌شود که همایش‌ها و کارگاههایی درباره نظارت و راهنمایی آموزشی برگزار شود تا ناظران و معلمان بر وظایف و مسؤولیتهای خود در این فرایند بیشتر آگاه شوند.

- توجه به تخصص و سطح تحصیلات افراد در اعطای مقام‌ها و نقش‌های نظارت و راهنمایی آموزشی به منظور استفاده بهینه از تخصص افراد در این فرایند پیشنهاد می‌شود.

منابع

- ایزدی، بیژن. (۱۳۷۵)، «مقایسه وظایف نظارت و راهنمایی مدیران دارای مدرک مدیریت آموزشی با سایر مدیران از نظر دبیران مدارس راهنمایی شهر اصفهان»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه اصفهان.
- پاشا شریفی، حسن. جعفر نجفی‌زند. (۱۳۷۸)، روشهای آماری در علوم رفتاری، تهران، سخن.
- سلطانی، ایرج. (۱۳۷۸)، «فرایند علمی نظارت و راهنمایی تعلیماتی به مثابه قلمرو حرفه‌ای»، فصلنامه مدیریت در آموزش و پرورش، دوره ششم، شماره ۲۴ - ۲۳.
- سبحانی‌فر، حیاتعلی. (۱۳۷۷)، «بررسی تأثیر عملکرد نظارت و راهنمایی آموزشی مدیران بر پیشرفت تحصیلی در دانش‌آموزان دبیرستانهای روزانه شیراز»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شیراز.
- شعبانی‌نژاد، رضا. (۱۳۷۴)، «بررسی عوامل مؤثر بر میزان اعمال وظایف نظارت و راهنمایی آموزشی مدیران مدارس ابتدایی منطقه قزوین» پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی تهران.
- عباسی، اسدالله. (۱۳۷۵)، «مقایسه وضعیت موجود و مطلوب نقش نظارت و راهنمایی مدیران مدارس ابتدایی شهرستان کازرون از دیدگاه دبیران»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شیراز.
- علیپور، فرج‌الله. (۱۳۷۶)، «بررسی رابطه اثربخشی مدیران با شیوه‌های نظارت و کنترل آنان از دیدگاه معلمان ابتدایی و راهنمایی شهرستان لامرد»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شیراز.

فرزانگان، صادق. (۱۳۷۱)، «راهنمایی تعلیماتی در آموزش و پرورش یک ضرورت اجتناب ناپذیر»، فصلنامه علمی - پژوهشی علوم تربیتی، شماره ۲ - ۱.

کیت، اچسون، مردیت دامینگال. نظارت و راهنمایی تعلیماتی، ترجمه محمدرضا بهرنگی، (۱۳۷۸)، تهران، دانشگاه علامه طباطبائی.

نیکنامی، مصطفی. (۱۳۷۷)، نظارت و راهنمایی آموزشی، تهران، سمت.

وایلز، جان. جوزف باندی. نظارت در مدیریت راهنمای تعلیماتی و بهبود اجرای برنامه ریزی آموزشی و درسی سال ۲۰۰۰، ترجمه محمدرضا بهرنگی، (۱۳۷۹)، تهران، کمال تربیت.

GARMAN, B. NOREEN. (2002). Instructional supervision and mentoring, university of pittsburg.

SERGIOVANNI, THOMACE, J. and ROBERT, J. STARRAT. (1993). Supervision a redefinition, 5th ed, McGraw Hill inceducational seris.

وصول: ۸۲/۱۲/۲۵

پذیرش: ۸۴/۱/۲۱

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی